

HET GERECHT IN HET KANTON GERAARDSBERGEN TIJDENS DE BURGERMAATSCHAPPIJ ca.1795 - ca.1920

deel 2

door Marc VAN TRIMPONT

Het Vrederecht tijdens Consulaat & Keizerrijk (1799-1814/15)(32)

In die jaren zijn de grondslagen gelegd voor de moderne organisatie van de rechtbanken zoals wij die vandaag nog kennen. De fundamenten steunen op drie pijlers:

1. De benoeming van de rechters is de zaak van de regering.
2. De publieke vordering waardoor de belangen van de gemeenschap veilig worden gesteld behoort tot de exclusieve bevoegdheid van het Openbaar Ministerie.
3. De rechtspraak is uitsluitend het domein van beroepsrechters.

De organisatie van de vrederechten in het begin van het Consulaat werd geregeld bij Wet van 8 pluviôse IX (28 januari 1801) en via twee wetten daterend van 29 ventôse IX (20 maart 1801). Door eerstgenoemde wet werd het aantal jurisdicties met de helft verminderd. Krachtens artikel 3 van diezelfde wet gold een bevolking van tien- tot vijftienduizend inwoners als norm voor de oprichting van een kantonnaal vrederecht. Een van beide wetten dd. 20 maart schafte de bijzitters (assesseurs) af maar voorzag in twee plaatsvervangend rechters per vrederechter.

Zowel de vrederechter en zijn twee plaatsvervangers als de griffier werden benoemd door de Eerste Consul, de griffiers krachtens de wet van 28 floréal X (18 mei 1802) en de rechters vanaf 16 thermidor X (4 augustus 1802). Voor de benoeming van de rechters koos de Eerste Consul tussen twee burgers daartoe aangeduid door de kantonnale assemblee. Zij werden benoemd voor periodes van tien jaar. Overigens werd in het kiesreglement van 19 fructidor X (6 september 1802) de mogelijkheid ingebouwd de rechters die het jaar voordien waren verkozen per vijfden te vervangen; zodoende konden de rechters die om een of andere reden niet aan de verwachting voldeden worden geweerd. Om te kunnen kandideren voor het ambt van vrederechter golden geen speciale voorwaarden: men moest ten minste 30 jaar oud zijn en de hoedanigheid bezitten van citoyen.

De voornaamste opdracht van de vrederechter was er een van verzoening van partijen. Pas wanneer verzoening niet mogelijk bleek, wat vaak het geval was, werden beide partijen naar de bevoegde rechtbank verwezen.

Er dient nog gezegd dat de vrederechters zich, althans in de beginperiode, een vrij lange tijd gesteund hebben op een mengeling van de Code Napoléon en het gewoonterecht. Overigens was hun bevoegdheid op het repressieve vlak eerder gering.

(32) Tenzij anders vermeld zijn de algemene gegevens overgenomen uit: M. VAN TRIMPONT, o.c., p.4-5

Beroep tegen een vonnis van het vredegerecht werd behandeld door het *Tribunael Civil* of de burgerlijke rechtbank van het departement of arrondissement. Meer bepaald wat Geraardsbergen betreft werd een eventueel beroep behandeld door het tribunael civil te Oudenaarde.

Napoleon die bij zijn machtsovername eind 1799 verklaarde de revoltie als afgedaan te beschouwen voerde opnieuw de speciale klederdracht in voor magistraten. Bij wet van 2 nivôse XI (23 december 1802) kregen zij inderdaad hun aparte kledij terug, en de vrederechters droegen net als de rechters van Eerste Anleg: simaar, toga, en baret met een vederbos van zwarte pluimen. Vakliteratuur uit 1805 hangt een nog kleurrijker beeld op van de uiterlijke kentekenen van het ambt: een vrederechter verscheen ter zitting uitgedost in simaar en toga met lange mouwen in zwarte wollen stof en met een neerhangende wollen band; hij droeg een effen zwarte wollen baret afgezoomd met zwart fluweel, en een neervallende das in geplisseerd batist; hij droeg ook een lange en geronde haartooi (pruik ?).

Er werd ook nog gesleuteld aan het werkgebied van de kantonnale rechtbanken. Het aantal gerechterlijke kantons moest met de helft worden verminderd. Voor sommige, zoals voor Geraardsbergen en Nederboelare, bleek dit gewoon een kwestie van 'to be or not to be' te zijn. **Bij besluit dd. 8 december 1801 werd het gerechterlijk kanton Nederboelare inderdaad afgeschaft** en zo goed als volledig bij Geraardsbergen gevoegd. Het nieuwe gerechterlijk kanton Geraardsbergen had dan als territoriale bevoegdheid : Geraardsbergen-stad, Goeferinge, Grimminge, Idegem, Moerbeke, Nederboelare, Nieuwenhove, Onkerzele, Overboelare, Schendelbeke, Smeerebbe, Viane, Vloerzegem, Voorde, Waarbeke, Zandbergen en Zarlardinge (33)

En hoe stonden de zaken 'te velde' ?

Naar verluidt was op een bepaald moment (1799?-1801?) Pierre-Jean DE L'ARBRE vrederechter van het kanton Nederboelare (34). Pierre-Jean de l'Arbre (1736-1826) was de zoon van Joannes de l'Arbre en Juliana Kindekens uit Idegem.

In Geraardsbergen was inmiddels (sinds 1798) **Jean** (Joannes) **BLONDEL** (ook de Blondel) **vrederechter**. Hij is de zoon van François Quentin (de) Blondel en van Marie Ignace Bernardine Mahieu; hij is geboren te Gent op 17 april 1735 en overleed te Geraardsbergen op 26 mei 1814.

Op 12 prairial j.VII (31 mei 1799) was hij nog titularis van het toenmalige gerechterlijk kanton Geraardsbergen (= huidige Geraardsbergen-centrum) want op die dag stuurde het stadsbestuur hem een brief i.v.m. zijn bezoldiging als vrederechter, en op 27 vendémiaire j.VIII (19 oktober 1799) krijgt gewezen **griffier** Jean Bijl een gelijksoortige brief (35).

Jean Blondel moet vrij vlug zijn ambt vaarwel hebben gezegd want op 7 frimaire j.VIII (28 november 1799) nam **Pierre Joseph Wicheler** (Wicheleir) ontslag als '**juge de paix par interim**' (36).

De bemanning van het Geraardsbergs vredegerecht loopt blijkbaar niet van een leien dakje. Na het ontslag van wnd. vrederechter Wicheler verloopt er een hele tijd tot er een opvolger komt. Er wordt een intense briefwisseling over gevoerd tussen het stadsbestuur, de departementele overheid en het tribunal civil te Oudenaarde (37).

(33) 'Arrêté des consuls de la république qui fixe le nombre de justices de paix par département de l'Escaut', 17 frimaire an 10. (Actes de la Préfecture, 4, p.169-178).

(34) *Les de l'Arbre en Belgique*, p.12. Ondergetekende vond in verband hiermede geen enkel controleerbaar gegeven aan noch in ontkennende noch in bevestigende zin.

(35) RAR, MGA Geraardsbergen, nr. 68, o.c., notities 542,821.

(36) RAR, MGA Geraardsbergen, nr. 68, o.c., notitie 879.

(37) RAR, MGA Geraardsbergen, nr. 68, o.c., notitie nr.1111 (29 floréal VIII), nr.1123, (8 prairial VIII), nr.1131 (17 prairial VIII), nr.1132 (19 prairial VIII).

Tijdens de zitting van het stadsbestuur op 19 prairial VIII (8 juni 1800) wordt gewag gemaakt van het bestaan van een 'proces-verbal de la nouvelle organisation du tribunal de paix', terwijl gewezen griffier Joannes Bijl schriftelijk verzocht wordt binnen de 24 uur alle documenten m.b.t. het vredegerecht welke hij nog in zijn bezit heeft af te leveren op het secretariaat van het stadsbestuur (38)

Uiteindelijk werd François Claude DE CLIPPELE de nieuwe vrederechter van het nieuwe kanton Geraardsbergen, hij bleef het tot zijn overlijden op 13 juni 1816. Hij is geboren te Geraardsbergen in december 1765 als zoon van Frans de Clippele en van Francisca Josepha Cailloux. Een van de bijzitters was Char-les Bogaert want op 23 prairial j.VIII (12 juni 1800) nam hij ontslag in de municipale raad (= stadsbestuur) "*ayant accepté la place d'assesseur au juge de paix*" (39).

Het vredegerecht tijdens de Hollandse periode (1815-1830)

Het Besluit houdende bepaling der arrondissementen en kantons tot welke de districten, onlangs in het Rijk ingelijfd, justitieel zullen behoren, had geen weerslag op het gerechtelijk kanton Geraardsbergen. Maar de wet van 22 december 1828 betreffende de regterlyke indeeling der Provincie Oost-Vlaanderen (40) wijzigde hier en daar de gerechtelijke kantons. Zo werd de territoriale bevoegdheid van het kanton Geraardsbergen uitgebreid met Steenhuize-Wijnhuize en Ophasselt, maar dit is maar van zeer korte duur

François Claude de Clippele wordt als vrederechter opgevolgd door Jean Guillaume Ghislain WOLFCARIUS, gewezen vrederechter van het voormalige kanton Ne-derboelare. Hij oefende het ambt uit van ca. 1817 tot zijn overlijden op 10 augustus 1830. De rechtbank was op dat moment samengesteld als volgt (41):

Vrederechter: Jean Wolfcarius

Plaatsvervangend rechter: Egide François Debrabanter. De post van tweede plaatsvervanger was vacant.

Openbaar Ministerie bij de politierechtbank: François Ghislain Spitaels.

Griffier: Eugène Beernaert die blijkbaar niet de gunst geniet van het nieuw regiem en die men maar gaarne zou vervangen zien (42)

Het Vredegerecht van 1830 tot ca. 1920

In deze periode omvat het gerechtelijk kanton Geraardsbergen volgende gemeenten: het huidige Geraardsbergen-centrum, Goferdinge, Grimminge, Idegem, Moerbeke, Nederboelare, Nieuwenhove, Onkerzele, Overboelare, Schendelbeke, Smeerebbe, Viane, Vloerzegem, Voorde, Waarbeke, Zandbergen en Zarlardinge.

(38) RAR, MGA Geraardsbergen, nr.71: Régistre aux séances de l'administration municipale pour le 1er semestre de l'an 8, notities 1111,1125,1131,1133,1134,1135.

(39) RAR, MGA Geraardsbergen nr.106 'Feuille du jour du maire de la commune de Grammont, commencée le 23 prairial 8 et finissant le 5e jour complémentaire de la même année' (12 juni 1800 tot 22 september 1809), p.1

(40) Journal Officiel nr.72, 1928, p.3-11.

(41) ARA, I.130, R.BOUMANS, Inventaris van de archieven van het ministerie van Justitie, Brussel, 1960, nr.238: bundel niet gefolieerde stukken met o.a. tabel met personeelsbestand en begeleidende brief nr 20 dd. 29 oktober 1830 van het 'Parquet de 1ère Instance' aan de '1er Advocat Général près la Cour Supérieure de Justice' te Brussel.

(42) Bron: zie voetnoot 41. Naast zijn naam staat als aanmerking: "Poursuivi par la clameur publique comme l'espion de le police secrète du ci-devant gouvernement". En men stelt voor hem te vervangen door Charles van de Putte, deurwaarder te Oudenaarde.

Wolfcarius werd als **vrede rechter** opgevolgd door **Egide François DE BRABANTER**, zoutzieder, die op 29 oktober 1830 in functie was (43). Hij is geboren op 30 maart 1759 en is de zoon van François Debrabanter en van Joanna Catherina Brex. Hij stierf echter zeer korte tijd na zijn benoeming, meer bepaald op 30 december 1830. Daar hij plaatsvervangend vrede rechter zijnde, de overleden titularis had opgevolgd was er geen enkel plaatsvervangend vrede rechter meer. Wel waren reeds voorstellen gedaan om P.J. Spitaels en Charles Evrard aan te stellen in die hoedanigheid. Het 'Comité de la Justice' wordt zelfs benaderd door de Eerste Advocaat Generaal die de beide kandidaten aanbeveelt maar die vooral aandringt op de benoeming op de post van vrede rechter van een zekere Van Vreeckem, advocaat, in opvolging van de schielijk overleden De Brabanter (44). Met voldoende zekerheid kan worden gesteld dat Charles Evrard De Brabanter heeft opgevolgd als plaatsvervangend rechter in oktober 1830 wat blijkt uit de tabel met het perso-neelsbestand (zie voetnoot 41). Vermoedelijk werd ook P.J. Spitaels omstreeks dat moment aangesteld in dit ambt, m.a.w. als plaatsvervangend vrede rechter. En vanaf april 1831 was Ghislain Bijl griffier.

Met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid mag worden aangenomen dat een zekere **VAN WILDER** (ook **DE WILDER**) de nieuwe vrede rechter werd. Wanneer precies is vooralsnog niet duidelijk. Maar dat die man tot deze functie is benoemd blijkt onweerlegbaar uit een paar dossiers over de '*place de juge de paix à Grammont*' (45): de plaats van vrede rechter te Geraardsbergen kwam even later vrij '*par la nomination du sieur Van Wilder à d'autres fonctions*' en even verder in een stand van zaken opgemaakt op 13 maart 1833 door de Procureur des Konings te Oudenaarde, Devillegas, '*... aux fins d'être nommé juge de paix à Grammont dont la place est vacante par la nomination du sieur Vanwilder à d'autres fonctions*'.

De benoeming van de nieuwe vrede rechter te Geraardsbergen doet denken aan een ware krabbenmand. Laten wij even een indiscreet oog werpen op de stand van zaken opgemaakt door Procureur Devillegas. Op 13 maart 1833 waren elf kandidaten bekend, onder hen: Telesphore Prosper Serverans (27 jaar, advocaat te Geraardsbergen), François Philippe de Brabanter (42 jaar, schepen van Geraardsbergen en zoon van Egide François), Pierre Jean de Clippele (vrede rechter te Herzele), Jean François Vanhese (42 jaar, verificateur van maten en gewichten te Oudenaarde), Benoit Jouret-de Clippele (30 jaar, advocaat te Geraardsbergen), Ghislain Bijl (advocaat te Geraardsbergen), Philippe Nathanaël Servaes (kandidaat-notaris te Geraardsbergen). En later kwamen nog twee kandidaten zich aanmelden (46). De kandidaat die de voorkeur wegdroeg zowel van de procureur en de procureur-generaal als van de minister was Pierre Jean de Clippele. Hij werd algemeen aangezien als een bekwaam, integer en gewetensvol magistrat. Als tweede en als derde kandidaat werden respectievelijk Jean François Vanhese en Telesphore Prosper Severans weerhouden.

(43) In de tabel waarvan sprake in voetnoot 41 staat als aanmerking naast de naam J. Wolfcarius: 'Décédé. Déjà remplacé par Egide François Debrabanter'.

(44) ARA, ref. I.130, R. BOUMANS, o.c., nr.268: Kanton Geraardsbergen 1831-1913, bundel niet gefolieerde stukken w.o. Kopie brief van 1 januari 1831 van regeringscommissaris Ch. Onraet naar de eerste Advocaat Generaal bij het Hoger Gerechtshof te Brussel, evenals brief van 4 januari 1831 getekend Petitjean (Eerste Advokaat Generaal) naar het Comité de la Justice.

(45) ARA, ref. I.130, R. BOUMANS, o.c. nr.268: map 983 en 22.

(46) Een van beiden was een zekere Guillaume Jean van Merstraeten, 60 jaar, gepensioneerd rechter uit Brussel, die door de procureur generaal afgeschilderd werd als 'un homme usé...

Maar ook de provinciegouverneur had zijn zegje in deze aangelegenheid, en zijn appreciatie blijkt wat af te wijken; volgens de gouverneur is Philippe Servaes van goed gedrag maar politiek onbetrouwbaar; ook Pierre Jean de Clippele is van goed gedrag maar "attaché à l'ancien ordre der choses" en bovendien zou hij weinig geestdrift betoond hebben als kolonel-bevelhebber over het legioen Burgerwacht Herzele; Benoit Jouret is eveneens van goed gedrag maar politiek onbetrouwbaar; François Philippe De Brabanter is goed over de hele lijn (47)... Maar desondanks en niettegenstaande een warme aanbeveling vanwege Pierre Jean Spitaels (48) vist De Brabanter achter het net.

Op 9 juli 1833 werd Pieter Jan DE CLIPPELE benoemd tot vrederechter van het kanton Geraardsbergen. Hij was sinds 1831 vrederechter te Herzele. Hij is geboren te Steenhuize-Wijnhuize als zoon van Frans de Clippele uit Steenhuize en van Catharina Buisse. Hij bleef het ambt uitoefenen tot zijn overlijden op 22 juli 1860.

De nieuwe titularis was doctor juris. Op het moment van zijn benoeming was deze academische graad nog niet verplichtend, maar uiteraard een pluspunt. Het diploma van doctor in de rechten als voorwaarde tot benoeming als vrederechter gold pas sinds de invoering van de Wet op het universitair onderwijs (wet van 15 juli 1849, B.S., 19 juli); deze verplichting sloeg echter niet op de plaatsvervangers, voor wie deze voorwaarde pas sinds 1935 is gesteld (K.B. nr.209, 14 november 1935, B.S., 23 november) (49).

Tijdens de ambtsperiode van De Clippele zag de samenstelling van het vredegerecht eruit als volgt (50) :

- **Vrederechter:** P.J. de Clippele

- **Plaatsvervangend rechters:**

-Charles Evrard, notaris. Hij werd benoemd op 9 januari 1831, doch was vermoedelijk al in functie sinds eind oktober 1830. Na zijn overlijden werd hij opgevolgd door Joseph Louis De Clercq, benoemd op 28 december 1850, die op zijn beurt opgevolgd werd door J.F. Van Cleemputte (benoemd op 20 april 1859).

De benoeming van de opvolger van Evrard lijkt geen gemakkelijke bevalling te zijn geweest (51). Er waren drie kandidaten: J.L.De Clercq die van 1825 tot 1831 plaatsvervangend vrederechter was te Nederbrakel en die de voorkeur genoot van de administratie maar niet van het parket omwille van het feit dat hij notaris was (52). Hij werd nietemin benoemd. De tweede kandidaat was Auguste Bernard van Wambeke van wie de Eerste Voorzitter van het hof van beroep schreef '(...)joint à une conduite en tous points digne d'eloges, des connaissances réelles du droit', appreciatie die haaks stond op deze van anderen die hem een intrigant noemden. De derde kandidaat was Joseph van Coppenholle, praktizijn en klerkgriffier bij het Vredegerecht Geraardsbergen.

(47) ARA, ref. I.130, E. BOUMANS, o.c., nr.239: staat van verdiensten van kandidaat-vrederechters in Oost-Vlaanderen anno 1833 en o.m.brief van 25 april 1833 (ref.A/nr.161) van de provinciegouverneur naar de minister van Justitie.

(48) ARA, ref. I.130, R. BOUMANS, o.c. nr.268 o.c. waaronder brief van 10 juni 1833 van P.J. Spitaels naar de Minister van Justitie: "La place de juge de paix étant vacante depuis longtemps, (...) remplir ce vide et nommer à cette place un de mes échevins".

(49) K.VELLE, Het Vredegerecht en de politierechtbank (1795-1995): organisatie, bevoegdheden en archiefvorming, Brussel, 1995, p.78, voetnoot 59.

(50) N.N. Almanach Royal Officiel de Belgique depuis 1840 en exécution de L'AR du 14 octobre 1839 (voortaan afgekort :AROB), Brussel, jg.1841,1845,1851,1860,1861.

(51) ARA, ref. I.130, R.BOUMANS, o.c., nr.997: dossier personnel concernant la place de juge suppléant vacante à la Justice de Paix du Canton de Grammont, par les décès du sieur Evrard.

(52) Deze negatieve ingesteldheid vanwege het parket ten aanzien van notarissen in de functie van plaatsvervangend vrederechter is geen zeldzaam feit, want dit argument komt men regelmatig tegen. Merkwaardig!

J.F.van Cleemputte werd aangezocht maar is niet op het voorstel ingegaan, mogelijk omdat hij in 1839 naast de benoeming viste (?).

Na het overlijden van J.L. De Clercq in het najaar van 1858 was er slechts één kandidaat voor de opvolging, met name Abel de Clippele. Hij krijgt een gunstig advies van de Procureur des Konings die o.m. aanstipt: '*Il est docteur en droit, d'un caractère conciliant, et sa conduite est irréprochable*'. De procureur-generaal bij het hof van Beroep te Gent vestigt er de nadruk op dat hij de zoon is van de actuele titularis, maar vermits er twee plaatsvervangers zijn is er geen probleem; al-leen mogen vader en zoon niet samen zetelen. Maar de minister vindt het toch maar niets en laat opnieuw Jean François van Cleemputte polsen die ditmaal wel aanvaardt (53).

- Auguste Pierre Jean De Portemont; hij is benoemd op 16 augustus 1839; andere kandidaten waren Jean François van Cleemputte en Joseph van Coppenholle. De Portemont is de facto waarnemend vrederechter geweest gedurende zowat een jaar, in de periode 1847-1848 toen De Clippele volksvertegenwoordiger was.

- Met een grote mate van zekerheid kan worden aangenomen dat ook Benoit Jouret gedurende een bepaalde periode plaatsvervangend vrederechter was. Uit protest tegen de benoemingspolitiek van de toenmalige minister van Justitie nam hij eind 1846/begin 1847 ontslag (54).

Griffier: G. Bijl (benoemd op 20 april 1831)

Klerk-griffier: A. Bogaert (benoemd in 1844)

Na het overlijden van Pierre Jean de Clippele in 1860 kwamen niet minder dan zeven kandidaten opdagen voor de vacature, van wie twee uit het eigen kanton (55). Het wordt knokken want deze twee kandidaten zijn Abel de Clippele (aanleunend bij de "gematigde" partij, d.i. katholiek) en J.F. van Cleemputte (liberaal). Het dient in alle objectiviteit te worden gezegd dat sinds de beëindiging van het unionisme (1857) beide politieke kampen mekaar waard waren in een vaak sectaire houding waarbij dan, zoals het wel vaker gebeurt, de pot telkens de ketel dezelfde kwaal aanwreef... (wat overigens uit het verloop van dit verhaal nog zal blijken). Bovendien waren de vader van Abel, Pierre Jean de Clippele, en Jean François van Cleemputte in hevige polemieken gewikkeld geweest tijdens de kiesstrijd anno 1847 en onmiddellijk daarna (56). Kandidaat Abel de Clippele werd door de provinciegouverneur De Jaegher (van het liberale kamp?) denigrerend voorgesteld als "*ne s'étant distingué jusqu'ici que par son zèle en faveur de sa souscription au denier de Saint-Pierre, et des institutions patronées par le clergé*".

(53) ARA, ref. I.130, R. BOUMANS, o.c., nr.268, o.c.: dossier nr.3959 concernant la place de juge suppléant vacante à la Justice de Paix du canton de Grammont, par le décès du sieur De Clercq.

(54) DE VOLKVERDEDIGER, nr.26 van 24 januari 1847. In dit nummer van dit Geraardsbergse weekblad van liberale strekking wordt verslag uitgebracht over een interpellatie van volksvertegenwoordiger Verhaegen aan de (Katholieke) minister van Justitie. Hij had het over een serie benoemingen in de gerechtelijke wereld die alles behalve volgens objectieve maatstaven zouden zijn gebeurd en getuigden van partij-politieke bevoordeling of willekeur; het artikel besluit met de woorden: "tot dus verre dat Mr. Jouret uit die oorzaak zyn ontslag van Suppleant-Vrederechter heeft gegeven". (Met dank aan dhr. Maurice d'Haese, Geraardsbergen).

(55) ARA, ref. I.130, R. BOUMANS, o.c., nr.268, o.c.: dossier nr.4218 concernant: 1° la place de juge de paix vacante au canton de Grammont, par le décès du sieur De Clippele; 2° la place de juge suppléant à la même Justice de Paix.

(56) Ondergetekende overweegt een publicatie waarin o.m. het politieke antagonisme Van Cleemputte / De Clippele in die periode op de voorgrond treedt.

De appreciatie door de Oudenaards' procureur des Konings komt wat zakelijker over wanneer hij schrijft: "(...) il (kandidaat Abel de Clippele) nous semble trop jeune d'années et d'expérience pour remplir déjà les fonctions qu'il sollicite". Ook het advies van de voorzitter van het Hof van Beroep staat, wat Abel de Clippele betreft, in schril contrast met dit van de provinciegouverneur. Deze topmagistraat schrijft namelijk: "D'après nos renseignements il a pour lui la sympathie générale. Il remplacerait dignement son père qui a été juge de paix modèle (...)". Van zijn kant heeft Jean François van Cleemputte de volle steun zowel van de gouverneur als van het parket. Maar bovendien neemt een mijnheer A. Lesonnie of Lesoinne (de handtekening is niet duidelijk) zijn zaak ter harte: op 2 augustus 1860 stuurt deze een aanbevelingsbrief naar de bevoegde (liberale) minister die hij aanspreekt als "Mon cher Parent". "En", begint hij op zakelijke toon: "alhoewel Van Cleemputte voldoet aan alle gestelde eisen, je vous serai toujours très reconnaissant, si vous voulez bien lui être favorable en cette circonstance" (57) (wat natuurlijk niet zuiver zakelijk is).

Op 6 oktober 1860 werd **Jean François VAN CLEEMPUTTE**, advocaat te Geraardsbergen, vrederechter van het kanton. Hij is de zoon van François Joseph van Cleemputte en van Anna Caroline van Hoorde.

Tijdens zijn ambtsperiode tot 1865 was de samenstelling van het vredegerecht als volgt (58):

Vrederechter: Jean François Van Cleemputte.

Plaatsvervangend rechters:

- Auguste P.J. De Portemont.

- Louis Ghislain Rens, notaris, benoemd op 20 november 1861.

Griffier: G. Bijl.

Toen na het overlijden van Van Cleemputte, het ambt van vrederechter open werd verklaard bood zich geen enkele kandidaat uit het eigen kanton aan, en op 15 april 1865 werd **Henri Guillaume Constant LIEFMANS**, advocaat, pleitbezorger bij de Rechtbank van Eerste Aanleg te Oudenaarde, de nieuwe vrederechter van het kanton Geraardsbergen (59). Hij is de zoon van Henri Antoine Liefmans en van Isabeau Philippine Gruloos. Hij bleef in die functie tot zijn overlijden op 28 juli 1870.

Tijdens zijn ambtstermijn zag het vredegerecht eruit als volgt (60):

Vrederechter: H.G.C. Liefmans.

Plaatsvervangend rechters:

- Auguste P.J. De Portemont.

- Louis Ghislain Rens.

Griffier: G. Bijl.

Liefmans sterft in 1870. Er zijn zes kandidaten voor zijn opvolging onder wie twee van het eigen kanton. Vooreerst plaatsvervangend vrederechter Auguste de Portemont, en dan Abel de Clippele die opnieuw zijn kans waagt. Logischerwijze geniet De Portemont de voorkeur. Was hij niet sinds 1839 in functie als plaatsvervanger? En verving hij niet de facto titularis Pierre Jean de Clippele toen deze in 1847-1848 volksvertegenwoordiger was, evenals tijdens diens ziekte? En nam hij ook de functie niet waar na het overlijden van J.F. van Cleemputte?

(57) Deze brief bevindt zich bij deze welke de minister op 2 oktober 1860 richtte tot de koning met het voorstel Van Cleemputte te benoemen.

(58) AROB, jg. 1862,1863,1864.

(59) ARA, ref. I.130, R.BOUMANS, o.c., nr.268, o.c.: dossier n°5025 concernant la place de juge de paix vacante au canton de Grammont, par le décès du sieur J.F. van Cleemputte.

(60) AROB, jg. 1866, 1867,1868,1869,1870.

Auguste P.J. DE PORTEMONT wordt **vrede rechter** benoemd op 29 september 1870 (61).

Tijdens zijn ambt, dat hij uitoefende tot 1879, was de samenstelling van de rechtbank als volgt (62):

- **vrede rechter**: Auguste P.J. De Portemont.

- **Plaatsvervangend rechters**:

- Louis Ghislain Rens, opgevolgd door D.P.L. Declercq (benoemd op 13 november 1878).

- Abel de Clippele (benoemd op 31 oktober 1870).

Nadat De Portemont vrede rechter werd volgde Abel de Clippele hem inderdaad op als plaatsvervanger alhoewel hij zich niet kandidaat had gesteld (63). Na zijn benoeming in 1871 tot arrondissementscommissaris van Aalst nam De Clippele op 12 oktober 1872 ontslag.

Twee kandidaten boden zich aan voor het ambt (64): Louis Bert, fabrikant van kant, en Hubert de Turck, notaris te Geraardsbergen. De Eerste Voorzitter van het Hof van Beroep te Gent oppert geen bezwaar tegen beide kandidaten. Maar de Procureur generaal staat weigerachtig zowel tegenover Hubert de Turck omdat hij notaris is net als de eerste plaatsvervanger (L.G. Rens), als tegen Louis Bert omdat hij '*fabricant de dentelles*' is. De zaak komt op de lange baan!...

Van zijn kant nam op 27 juli 1878 Louis G. Rens ontslag. Door dit ontslag is de rechtbank zonder plaatsvervangend rechter. Voor deze vacature dagen er twee kandidaten op (65): François Emile Rens (zoon van de ontslagnemer), advocaat en kandidaat-notaris, en Victor van Santen, advocaat, beiden uit Geraardsbergen. Op 10 juni 1878 werd François Emile Rens benoemd tot 2e plaatsvervanger in opvolging van Abel de Clippele en op 13 november 1878 volgde de benoeming van notaris Désiré Pierre Leopold De Clercq tot 1e plaatsvervanger in opvolging van Louis Ghislain Rens. Ein 1878 sterft de pas benoemde François Emile Rens. Er is één kandidaat voor zijn opvolging, Victor François Constant van Santen, doctor juris en doctor politieke en bestuurlijke wetenschappen. Hij wordt benoemd op 1 april 1879 (66).

- Griffier: G. Bijl, die op 25 november 1875 opgevolgd werd door Henri E. Devenijns, tot nog griffier te Herzele. Deze benoeming heeft vermoedelijk een wrange nasmaak gelaten... Toen de zittend griffier G. Bijl op 1 september ontslag nam wegens de leeftijdsgrens en omdat hij na 44 jaren dienst "devenu septuagénaire" was, vroeg hij dat zijn zoon Firmin Ghislain (klerk-griffier te Geraardsbergen) in zijn plaats zou worden benoemd. Op dit verzoek werd niet ingegaan. Er waren voor deze post vijf kandidaten en geen van deze vijf werd benoemd...(67).

(61) ARA, ref. I.130, R. BOUMANS, o.c., nr.268, o.c.:dossier n°6357 concernant la place de juge de paix du canton de Grammont, en remplacement du sieur H. Liefmans décédé.

(62) AROB, jg.1871,1872,1873,1875,1876.

(63) ARA, ref. I.130, R. BOUMANS, o.c., nr.268, o.c.:dossier n°6417 concernant la place de juge de paix du canton de Grammont, en remplacement du sieur De Portemont, nommé juge de paix.

(64) ARA, ref. I.130, R. BOUMANS, o.c., nr.268, o.c.:dossier n°6930 concernant la place de juge suppléant à la Justice de paix de Grammont, en remplacement du Sieur De Clippele, démissionnaire.

(65) ARA, ref. I.130, R. BOUMANS, o.c., nr.268, o.c.:dossier n°8376 concernant la place de juge suppléant (...) en remplacement de M. L.G. Rens, démissionnaire.

(66) ARA, ref. I.130, R. BOUMANS, o.c., nr.268, o.c.:dossier n°8454 concernant la place (...) en remplacement de M. F.Rens, décédé.

(67) volgende bladzijde.

- **Klerk-griffier:** J. Van Coppenholle (benoemd op 17 februari 1837) en Firmin G. Bijl (benoemd op 25 augustus 1865).

Op 7 juni wordt Auguste de Portemont bij beslissing van het Hof van Beroep te Gent met pensioen gesteld. Er zijn vijf kandidaten voor de open verkaarde post onder wie plaatsvervangend vrederechter Victor van Santen. Er is echter ook een zekere Georges Marie de Wijlge, "attaché au parquet de la Cour d'Appel séant à Gand. Beiden worden door de provinciegouverneur aanvaard: Van Santen krijgt een goede kwotering van de gouverneur vermits "il (= Van Santen) appartient au parti libéral", maar De Wijlge scoort nog beter want de gouverneur noteert: "il (= De Wijlge) est très dévoué au parti libéral". Bovendien geniet Georges Marie DE WIJLGE de objectieve voorkeur van de Procureur generaal bij het Hof van Beroep te Gent, en op 5 november 1879 wordt hij vrederechter van het kanton Geraardsbergen (68). Hij blijft evenwel maar een drietal maanden op deze post en wordt dan benoemd te Zottegem.

Tijdens deze korte ambtsperiode zag het vredegerecht eruit als volgt (69):

- **Vrederechter:** G.M. De Wijlde
- **Plaatsvervangend rechters:**
 - Désiré P.L. Declercq.
 - Victor F.C. Van Santen.
- **Griffier:** H.E. Devenijns.
- **Klerk-griffier:** Joseph Van Coppenholle en H.G. Bijl.

Plaatsvervangend rechter Victor F.C. VAN SANTEN volgt De Wijlge op, en hij wordt titularis-vrederechter benoemd op 13 februari 1880. Hij is de zoon van dr. Auguste François Ghislain van Santen, gewezen burgemeester van Geraardsbergen, en van Rosalie Nechelput. Hij blijft in functie tot zijn overplaatsing begin 1892 naar het vredegerecht van Sint Jans Molenbeek. Tijdens zijn ambtstermijn te Geraardsbergen is het vredegerecht samengesteld als volgt (70):

- **Vrederechter:** Victor F.C. Van Santen
- **Plaatsvervangend rechters:**
 - Désiré P.L. De Clercq
 - Jules Joseph Ghislain Rens (benoemd op 15 april 1881), advoaat, tweede zoon van notaris Louis Ghislain Rens die zelf jarenlang plaatsvervangend rechter was geweest.
- **Griffier:** H.E. Devenijns

Klerk-griffier: V. Donckerwolcke (benoemd op 9 mei 1880), tot 1883.

- C. Spitaels (benoemd op 2 januari 1882), tot 1887 en dan in 1889, R. Vanderpoorten (benoemd op 7 januari 1887, tot 1890. C. Bruyneel (benoemd op 15 juni 1887), tot 1890.

Van Santen wordt op 13 januari 1892 als vrederechter opgevolgd door Jan Karel VELGHE. Hij is afkomstig van Sint-Kwintens-Lennik en is de zoon van Jean Baptiste Velghe en van Catharine Albertine Prieels. Hij oefent het ambt uit tot zijn overlijden op 2 oktober 1913. Tijdens zijn ambtsperiode zag het vredegerecht eruit als volgt (71):

(67) ARA, ref. I.130, R. BOUMANS, o.c. nr.268, o.c.:dossier no 7636 concernant la place de greffier de Justice de paix du canton de Grammont, en remplacement du sieur G. Bijl.

(68) ARA, ref. I. 130, R. BOUMANS, o.c. nr.268, o.c.:dossier no 8627 concernant la place de juge de paix au canton de Grammont, en remplacement de M. A.P.J.G. De Portemont, mis à la retraite par décision de la Cour d'Appel de Gand du 7 juin 1879.

(69) AROB, JG.1880.

(70) AROB, jg. 1881 t.e.m.1891.

(71) AROB, jg.1892 t.e.m.1913.

- **Vrederechter:** J.Karel Velge

- **Plaatsvervangend rechters :**

- Désiré P.L. Declercq, die opgevolgd wordt door Jules M.L. De Ruyver (benoemd op 7 december 1912).

Désiré De Clercq nam op 28 oktober 1912 ontslag omdat hij de leeftijdsgrens had bereikt. Jules De Ruyver was de enige kandidaat bij deze vacature. Hij was doctor in de rechten en hij was een kandidaat "avec épreuve flamande" (72).

- Jules J.G. Rens.

- **Griffier:** H.E. Devenijns, die opgevolgd wordt door A.P.J. Trion (benoemd op 10 januari 1893). Deze wordt op zijn beurt opgevolgd door E.O.P. Eeman (benoemd op 18 januari 1896), die nadien vervangen wordt door C.J.Martens.

- **Klerk-griffier:** C. Bruyneel (1892-1895). A. De Ceuleneer (benoemd op 5 maart 1893, tot 1903 (?). C.J. Martens (benoemd op 4 september 1896). A.J.M. de Clippele (benoemd op 15 maart 1903). A. Van Liefferinge (benoemd op 14 december 1906), tot 1910 (?).

Nog geen twee maanden na het overlijden van Velge, namelijk op 20 november 1913 wordt **Albert L.G.C. DE L'ARBRE** benoemd tot **Vrederechter**. Deze doctor juris en licentiaat politieke en sociale wetenschappen was toen referendaris bij de handelsrechtbank te Gent. Hij is de zoon van Théophile Ludovic de l'Arbre en van Irma Lydie Jouret. Hij blijft zijn ambt uitoefenen tot 1946. Op het moment van zijn benoeming ziet het vredegerecht van het kanton Geraardsbergen eruit als volgt (73):

- **Vrederechter:** Albert L.G.C. De L'Arbre.

- **Plaatsvervangend rechters:**

- J. Rens (tot 1922 ?). Hij wordt vermoedelijk opgevolgd door Frans E.E.G. Rens die benoemd werd op 8 maart 1922).

- J.M.L. De Ruyver. (Komt nog voor in het jaarboek 1939).

- **Griffier:** C.J.Martens (vermoedelijk tot omstreeks 1933/1934).

- **Klerk-griffier:** A.J.M.S. de Clippele tot ? (Op 9 augustus 1917 wordt V. Rens benoemd, maar hij komt toch niet meer voor in het jaarboek anno 1921. Op 5 augustus 1921 komt E. Hylebos in dienst maar in het jaarboek 1930 komt hij niet meer voor).

Sommigen zullen zich afvragen waar het vredegerecht was ondergebracht. In het begin van verhaal wordt in voetnoot 10 verwezen naar geschiedschrijver A. De Portemont volgens wie het stadsbestuur in 1787 op de tweede verdieping van het stadhuis vijf kamers beschikbaar stelde voor de rechtbank. Het is niet uitgesloten, om niet te zeggen het is waarschijnlijk, dat het vredegerecht Kanton Geraardsbergen een zeer lange periode inderdaad op de tweede verdieping van het stadhuis zijn kantoren heeft gehad. Toen de tweede wereldoorlog uitbrak was het alleszins op die plaats, en het is onder burgemeester Van Liefferinge (74) dat het op bevel van de Duitse bezetter verhuisd is naar de verdieping boven het toenmalig arsenaal van de Brandweer (het gebouw waar nu de stadsdiensten zijn ondergebracht) gelegen op de Markt, alhoewel er op dat moment geen sanitaire voorzieningen waren (75). Daar is het gebleven tot 1967.

(72) ARA, ref. I.130, R. BOUMANS, o.c., nr.268, o.c.:dossier n°18960 concernant la nomination d'un juge suppléant (...) en remplacement de M. Declercq.

(73) AROB, jg. 1914, 1920, 1921-1926, 1930, 1935-1936, 1939.

(74) Alfons Van Liefferinge was burgemeester van april 1942 tot september 1944.

Een andere vraag die kan rijzen gaat over de activiteit van het vredegerrecht kanton Geraardsbergen: hoeveel zaken werden er aanhangig gemaakt en behandeld per jaar? Hoeveel familieraden, verzoeningsvergaderingen, enz., enz.? Jammer genoeg is het archief van het vredegerrecht (opgeslagen in Beveren-Waas) niet geïnventariseerd zodat het niet toegankelijk is (of was op het moment dat deze bijdrage werd gemaakt).

De periode na 1920 valt niet binnen het bestek van deze bijdrage. Volledigheids- halve weze toch , maar dan schematisch, de streep doorgetrokken tot vandaag.

Omstreeks 1935 stond de vrederechter van het kanton Geraardsbergen ook in voor het kanton Herzele, terwijl de griffier van Geraardsbergen ook de verantwoordelijkheid droeg voor het vredegerrecht kanton Nederbrakel. Deze situatie bleef verscheidene decennia bestaan. Vrederechter Albert De L'Arbre werd opgevolgd door **Albert D'HAESE** (benoemd bij K.B. van 16 september 1946). Toen deze eind 1966 met pensioen ging werd **Ghislain OTTE** titularis tot eind juni 1984. Sindsdien is **André DE BUYST** vrederechter van het kanton Geraardsbergen (benoemd bij K.B. 14 november 1984). Het actuele vredegerrecht Geraardsbergen is er een van 2e categorie, en het bevindt zich sinds 1967 op het Stationsplein.

(wordt vervolgd)

(75) Ons medegedeeld door de heer Maurice d'Haese die dit verhaal heeft van wijlen zijn vader, voormalig vrederechter Albert d'Haese. De heer H. van der Haegen van de griffie van het huidige Vredegerrecht verwees ook naar een korte periode in het kasteel van Boelare; de vraag rijst evenwel of dit niet slaat (of zou kunnen slaan) op het vredegerrecht kanton Nederboelare, helemaal in de beginperiode van de vredegerrechten. (Met dank aan beide heren).